

УДК 37.011.33

Завгородня Т. К.*

ЗМІСТ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ): КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто проблему нової парадигми мети сучасного виховання – виховання культурної особистості. Питання розкривається в контексті розв'язання цієї проблеми в історико-педагогічному контексті. Обґрунтовується важливість розв'язання проблеми посилення культурологічного компоненту у змісті освіти. На прикладі навчальних планів, програм, переважно для початкових шкіл різних історичних періодів (зокрема й сучасних), розкриваються їх виховні можливості для реалізації поставленої мети: формування культурної особистості школярів, розвиток їх здібностей, інтересів з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей.

Ключові слова: культурна особистість, зміст освіти, культурологічний аспект, навчальні програми, початкова школа, педагогіка культури.

У сучасній Україні відбувається процес становлення громадянського суспільства, прагнення вдосконалення економічної, правової, освітньої, культурної сфер життя, що передбачає утвердження життєустрою країни на засадах цінностей і норм високої людяності. І все це вимагає виховання культурної особистості.

Однією з важливих проблем сучасності є необхідність виховання в молодого покоління активної громадянської позиції, усвідомлення себе частиною свого народу. На актуальності цієї проблеми для сучасної України акцентують увагу відомі науковці – І. Бех, В. Кремінь, М. Гузик, В. Пекельна, О. Савченко, О. Сухомлинська, В. Хайруліна та ін. Проблема становлення школяра як частини українського народу відображено й у працях видатного педагога ХХ ст. В. Сухомлинського.

Як зазначає академік І. Бех, «сучасний освітньо-виховний процес через свій зміст має забезпечити перетворення основних цінностей життя і культури на власні цінності юної особистості. Такими гуманістичними цінностями передусім є Земля, людство і кожна окрема людина, Вітчизна, праця, сім'я, матеріальні й духовні надбання, створені людьми» [1, с. 34]. Осягнути зазначені людські надбання можна, тільки коли виховання, за твердженням науковця, відбувається в соціокультурному середовищі й гуманній психологічній атмосфері [там само]. Але «одним із ключових положень має також бути обов'язковість індивідуального підходу до вихованця, врахування його особистісних особливостей і властивостей...» [там само].

Виходячи з сучасної філософської культури, у межах якої розвивається філософія освіти, сучасні науковці спростовують деякі усталені теорії виховання, хоча повністю не заперечують їх. На основі запропонованої методологічної основи І. Бех обґрунтував теоретичний аналіз основних позицій особистісно орієнтованої моделі виховання, виокремивши: 1) виховання як духовно-практичний феномен (автор розглядає історичну багатоманітність моделей виховання, які залежали не тільки від особливостей локальної цивілізації, але й від «типології культур, національної специфіки певного народу» [1, с. 37]); 2) загальнолюдські та національні цінності в освітньому процесі. Саме через реалізацію в повсякденному житті зазначеної позиції залежить, за його переконанням, «рівень культурного розвитку суб'єкта виховного впливу» [1, с. 38].

Узагалі, як зазначають педагоги, саме прилучення індивіда до культурної спадщини свого народу робить його не тільки більш освіченим, але й духовно багатшим. Ця думка була чітко висловлена ще галицьким педагогом Я. Кузьмівим на Першому Українському Педагогічному Конгресі у Львові (1935). Розглядаючи національне виховання як виховання для потреб нації, педагог частково уточнював ідеї так званої педагогіки культури, яка була на початку ХХ ст. однією з головних течій соціальної педагогіки. Представники цього напрямку в педагогіці (Т. Лівіт,

© Завгородня Т. К.

Б. Наврочинський, Б. Рассел, Б. Суходольський, С. Гессен та ін.) розглядали проблему виховання молоді також на основі загальнолюдських цінностей, процес навчання – як зустріч людини з об'єктивними цінностями (здобутками) культури. Учені прагнули, щоб людина через творчість поглибила своє життя і стала справжньою особистістю.

Найбільш цінним висновком теоретиків цього напрямку було положення «формування з метою залучення її до активної участі у творчості». Однак Я. Кузьмів значно більше уваги приділяв проблемі органічного зв'язку у процесі виховання елементів загальнолюдського й національного. Саме цій проблемі й було присвячено його доповідь «Напрявні національного виховання» на конгресі. Концептуальним у визначенні завдань національного виховання стало твердження, що культурні цінності не є закінченими, тому щодо кожної «одиниці» оволодіння ними ніколи не може бути вповні закінченим, «подібно яке у відношенні до народу ніколи не може бути закінчене завдання культури» [3, с. 191]. Ідеї педагогіки культури викладено й у статті педагога «Виховання й культура». Активно розвивали цю думку й інші українські педагоги. Так, В. Сухомлинський вважав, що тільки залучивши дитину до національних святинь, культурних надбань свого народу, можна сформувати громадянина. К. Ушинський стверджував, що не можна дбати тільки про розумове виховання дитини, треба постійно викликати в неї переживання, тому що через них вона більше себе виявляє [10, с. 183]. Отже, головне «через освіту та виховання, культуру, часткою якої він (індивід – Т.З.) є, виявляється і здійснюється соціальне самовідтворення етносу». Тому «школа покликана формувати та зберігати національну культуру, збагачуючи національне загальнолюдським і загальнолюдське національним» [7, с. 39].

Узагалі національна школа має передавати молодому поколінню культуру етносу, постійно залучати його до національної культури, народних ідеалів і мистецтва, забезпечувати переживання, відчуття співпереживання кожним учнем при дотику до культурних надбань, а особливо включення їх до реалізації цінностей національної культури. Традиції, фольклор, національний епос, музика й мали бути складовою змісту освіти, відбиватися в навчальних планах і програмах. Але водночас слід виробляти в учнів «повагу до інших культур, сприйняття цих культур у всій їхній самоцінності й унікальності», тому що «загальнолюдські цінності залишаються на перетині всіх національних культур» [там само].

У діяльності навчальних закладів є багато цікавого досвіду розв'язання цього питання. Одним із них є збільшення ваги культурологічного компоненту в змісті освіти, що досягається збільшенням годин у навчальних планах для різних класів на вивчення суспільно-гуманітарних предметів (краєзнавство, фольклор, українознавство, козацька педагогіка, етнопедагогіка, екологія тощо), і включення учнів у різноманітні види діяльності, під час якої створюються сприятливі умови для саморозвитку особистості. А це можливо, як зазначав В. Сухомлинський, тільки в єдності «праці і всього духовного ладу життя людини», максимального використання «..можливостей користування скарбами культури, створеної людством» [6, с. 146]. Адже «моральне достоїнство людини вимірюється не тільки тим, як вона оцінює навколишню дійсність, а насамперед її активною діяльністю» [7, с. 36].

Сьогодні розв'язання цієї проблеми, наприклад, у загальноосвітній школі першого ступеня України забезпечується передусім змістом освіти, насиченням навчальних програм різних дисциплін, серед яких значне місце займають саме дисципліни культурологічного спрямування: українська мова, літературне читання, природознавство, «Я у світі», музичне мистецтво, образотворче мистецтво, трудове навчання, фізична культура, основи здоров'я тощо [4]. Заслужує на увагу структурування програм за змістовими лініями, які переважно вимагають культурологічного підходу при їх реалізації на практиці. Так, навчальний предмет «Українська мова» будується за змістовими лініями, серед яких у контексті нашої проблеми виокремлюємо соціокультурну, яка передбачає «формування в учнів

уявлення про мову як форму вияву культури українського народу, як засіб створення творів мистецтва (художньої літератури); розширення уявлення школярів про свою державу Україну, культуру українського народу, про її особливості в різних регіонах; засвоєння малих українських фольклорних форм, національних формул мовленнєвого етикету, етикетних правил спілкування...» [4, с. 11]. А навчальний предмет «Літературне читання» будується за змістовими лініями Державного стандарту з читання, реалізація яких, безперечно, пов'язана з художніми творами, вміннями їх опрацювати. Проте саме лінії «Досвід читацької діяльності», «Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією» найбільш сприяють розширенню кола читання, формуванню читацької самостійності учнів, розвитку інформаційної культури молодших школярів. А реалізація на практиці змістової лінії «Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного» створює умови для спілкування з літературою як мистецтвом слова, чим задовольняє природну потребу дитини в емоційних переживаннях, створює передумови для самовираження особистості, стимулювання її творчих здібностей (словесне малювання, графічне ілюстрування, творчий переказ, читання за ролями, складання (індивідуальне, парне, колективне) казок, лічилок, загадок тощо).

Не можна оминати й дисциплін власне культурологічного спрямування, які передбачено вищезазначеними навчальними програмами. Так, в усіх початкових класах передбачено вивчення дисциплін «Мистецтво», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво». Наприклад, зміст програми «Мистецтво», в якій інтегруються музична, образотворча та мистецько-синтетична змістові лінії, спрямовано на поліхудожнє виховання особистості, формування в учнів основ цілісної художньої картини світу. Вивчення цього предмета має допомогти у процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва, практичної художньо-творчої діяльності «формуванню в учнів комплекс ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, які забезпечують здатність до художньо-творчої самореалізації особистості» [4, с. 270]. А це безпосередньо відповідає твердженню В. Сухомлинського, що «важливою умовою розвитку індивідуальних нахилів, розкриттю обдарувань і таланту є різноманітна творча праця всіх учнів – від першого до випускного класу, створення в школі атмосфери творчої праці» [8, с. 89].

Значний потенціал культурологічного компоненту в сучасній початковій школі несе навчальний предмет «Я у світі», який реалізується в 3-4 класах і охоплює такі теми: «Людина серед людей», «Людина», «Людина в суспільстві», «Людина у світі». Виховним спрямуванням змісту є формування в учнів найбільш значущих для українського народу цінностей – патріотизму, соціальної справедливості, первинності духовного щодо матеріального, природолюбства, людинолюбства, працелюбства, взаємоповаги; виховання в дитини свого власного «Я», віри у свої сили, таланту, здібностей тощо.

Посиленню культурологічного аспекту навчально-виховного процесу закладів освіти сприяють факультативні заняття школярів, які допомагають їм ґрунтовніше пізнати історію, культуру та побут українського народу, участь школярів у різноманітних гуртках – правознавчому, фольклорному, народознавчому, туристсько-краєзнавчому, історичному, драматичному та ін., що позитивно впливає на розвиток їхніх здібностей, задоволення інтересів, сприяє їх соціалізації, усвідомлення ними значущості участі у вирішенні важливих справ громадського життя, що в подальшому самоствердженні забезпечує їх активну позицію.

Узагалі в історії української освіти наявний цікавий досвід впливу культурологічної складової змісту освіти на формування особистості школяра. Насамперед це передбачення в навчальних планах для різних типів шкіл Галичини предметів власне культурологічного характеру. Наприклад, у народних школах 1919-1939 років вивчалися малюнок (рисунок), співи, ручна праця, письмо (каліграфія), руханки тощо [2, с. 348-353]. Цікавий досвід соціалізації школярів шляхом залучення їх до здобутків культури накопичений і при викладанні в семикласній трудовій школі південних областей

України в 1920-1930-х роках дисципліни «Культурознавство». Незважаючи на те, що термін «культурознавство» ототожнювався з сучасним поняттям «суспільствознавство», цей предмет, який вивчався дітьми від 8 до 13 років і мав безперервний характер, створював значні можливості для виховання учнів на культурологічній основі. Наприклад, згідно з програмою передбачалося перші чотири роки навчання починати з соціальних явищ і найближчих фактів соціальної культури, які оточують дитину. З п'ятого року навчання викладач переходив до вивчення послідовного ходу історії від давніх часів до сьогодення, зупиняючись тільки на «показові гребні історичних хвиль». Роботу з учнями передбачалося вести під класичним лозунгом «Ми вчимося не для школи, а для життя». Педагоги постійно готували своїх підопічних для життя, до життя і через життя, через все, що їх оточувало. Цікавою, на наш погляд, була мета діяльності школи, відповідно до якої вона не мала «дати більш менш закінчену освіту, а є лише лабораторією, де дитині прищеплюється інтерес до всього оточуючого, де шляхом вивчення його, як висновку з попереднього, виробляємо план майбутнього» [9, с. 32]. Але план викладання культурології був орієнтовний і міг змінюватися відповідно до географії школи. У ньому пропонувалися лише загальні напрямки занять, які мали виходити з першочергового виділення учнями з навколишніх явищ двох – явища природи і явища культури.

У системі викладання культурознавства явища обох порядків були пов'язані, але з метою методичної зручності й допомоги викладачеві питання культурознавства виокремлювалися в особливу орієнтовну програму.

Навчальний план на першому етапі (1-4 рік навчання) передбачав поєднання в один комплекс, один «вузол», таких дисциплін, як політична економія, політична грамотність, історія, право, побут і т. ін.; більш ґрунтовну увагу до тих чи інших проблем, які ближче до сучасності; перенесення центру тяжіння навчального плану в бік культур України й Росії, з якою, як зазначалося в програмі, волею долі наша держава розділяла упродовж довшого часу більш чи менш однаковий економічний, культурний, ідеологічний розвиток.

У виділенні низки явищ культури, що безпосередньо (на перших кроках) оточують дитину щодня, має бути встановлена необхідність для дитини навколишнього побуту (їжа, одяг і житло). Проте програмою передбачалося поступове накопичення питань від простих до більш складних: від сім'ї і школи – до села, міста, держави. Узагалі перші два роки бесіди з культурознавства були складовою комплексних занять. Щодо 3-го й особливо 4-го року навчання, то тут спостерігалися певні зміни. Учні повинні мати елементарний запас знань самостійно здобутих понять, які б давали змогу бути в курсі політичних подій, дозволили б їм перейти до загального курсу історії культури, орієнтуватися в поняттях державно-громадянської термінології.

Починаючи з 5-го року навчання (13-річні діти і старші), культурознавство мало характер детального заглиблення в хід історичного процесу. У цій частині плану фігурувало більше фактів, імен і дат. На нашу думку, це пояснюється необхідністю узагальнення минулого. Загалом запропонований план сприяв виробленню здібностей в учнів самостійно орієнтуватися в питаннях історії культури і, головне, – у поточному житті.

Особливістю запропонованого плану було те, що з перших кроків роботи самостійно здобута дітьми інформація непомітно підводила їх до відповідних асоціацій, до початків політграмоти, яка сама собою впливала з даних найближчого оточення та поєднувалася з результатами спостережень над живою дійсністю, ураховуючи інтереси учнів.

Цей закінчений мінімальний цикл для перших чотирьох років був обов'язковий для всіх шкіл. Тому ми розглянемо елементи культурознавства у змісті вивчення цієї дисципліни у 1-4 класах. Наприклад, у 1 класі було визначено такі теми для спілкування: «Людина і природа»; «Потреба краси»; «Відвідування театральної вистави»; «Танці,

малювання, мистецтво в минулому людства»; «Історія певного села» тощо. Як бачимо, вони пов'язувалися з найближчим оточенням учнів.

На другому році навчання передбачалося розширити зону співпраці учнів з учителями з дослідження вищезгаданих тем до району, відповідно на третьому - до міста і, зрештою, на четвертому передбачалося вивчення губернії та України (короткі бесіди з історії). Тому «розвиток особистості дитини не може відбуватися без неперервної зміни її розуміння самої себе завдяки навіюванням оточуючих. Аналогічно, навіть у власній думці про себе, на кожній стадії свого розвитку вона є до певної міри часткою іншого». Звідси справжнє Я є тільки «Я соціальне». Саме на цій основі, за твердженням В. Селінова, більш-менш обґрунтовано було побудовано програми з культурознавства для учнів 8-12 років, коли вони вже достатньо соціалізовані [5]. Загалом аналіз програм дає підстави зробити висновок, що головне місце в культурознавстві займала соціальність, але у формі тих простих людських стосунків, які без напруження засвоюються дітьми й переносяться ними в галузь гри, бесіди, трудової діяльності тощо. Особливостями, що визначали культурознавство в початкових класах, були суспільні явища в межах рідного краю, і при тому з точки зору праці як соціального фактора.

Головним методом викладання навчального предмета в початкових класах була бесіда. Особлива увага надавалася тим, у яких, по-перше, було наголошено на необхідності розвитку інтересу в дітей до питань історії культури, а по-друге – на необхідності накопичення спостережень за фактами навколишнього життя, що й ставало основою роботи з культурознавства. Ручна ж праця (малювання, ліпка, реконструкція й моделювання) – була методом організації діяльності. Тобто передбачалося, що, розглядаючи будь-яку проблему (наприклад, архітектуру цікавої будови), необхідно створити модель «житла минулого – сьогодення й майбутнього». Це варто робити тому, що, як зазначалося в методичних рекомендаціях до програм з культурознавства, - «одного спостереження безперечно мало: воно може не торкнутися свідомості дитини, якщо викладачем не будуть залучені дії щодо опрацювання явищ, які спостерігаються, шляхом діяльної реакції» [9, с. 30].

Отже, вивчення учнями 1-4 класів шкіл України в 1920-х роках такого інтегрованого курсу, як «Культурознавство», уможливило успішне розв'язання проблеми виховання громадянськості та соціалізації молодших школярів. Аналогічні проблеми збереження та відтворення християнських моральних цінностей, що «за своїм змістом співзвучні із загальнолюдськими, під впливом яких упродовж тисячоліття формувалася культура українського народу», у сучасних загальноосвітніх школах нашої держави дозволяє вирішити інтегрований курс «Християнська етика в українській культурі», рекомендований Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11 – 4033 від 20.06.2007 р.) для викладання за рахунок годин варіативної складової навчального плану з обов'язковим урахуванням бажання батьків (письмова згода) [11].

Запропонована програма, як зазначається в пояснювальній записці, є загальнокультурною та культурологічною, метою якої є «сприяння духовно-моральному розвитку дітей і прищеплення їм любові до Бога, до ближнього, до України через ознайомлення з національними культурними надбаннями, з християнськими моральними цінностями: людяністю, милосердям, пошаною до батьків і старших, працелюбством, доброчинністю, вдячністю тощо, які водночас глибоко виявляються в українській культурі і за своєю суттю є загальнолюдськими» [11, с. 3]. Запропонована програма побудована на засадах інтеграції етичного, естетичного та релігійного компонентів у житті дитини відповідно до основ християнської моралі, традиційної для українського народу, та «Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні». Для кожного класу вони мають три тематичні блоки – світоглядний, етичний та культурологічний. Так, навчальний матеріал першого класу має такі три теми: «Дорога добра», «Божий світ навколо нас», «Україна благословенна».

За твердженням авторів програми, остання тема становить її культурологічне підґрунтя, тому що її елементи притаманні майже всім заняттям, що є характерною ознакою злиття християнської традиції з українською культурною спадщиною (наводяться приклади визначних діячів історії, культури тощо).

Програми наступних класів також мають три тематичні блоки. Курс 2-го класу називається «Дорога Милосердя» і спрямований на емоційний розвиток дітей; 3-го класу – «Дорога Доброчинності» (визначається більш практичним характером). Матеріал програми 4-го класу, який має назву «Дорога Мудрості», спрямований на розвиток у дітей розсудливості, спостережливості та поглибленого порівняно з попередніми курсами аналізу своїх моральних вчинків та їх наслідків.

Таким чином, формування особистості майбутнього громадянина ефективно відбувається тільки в органічному поєднанні знань із загальноосвітніх дисциплін з виховання в учнівській молоді загальнолюдських і християнських цінностей шляхом постійного долучення їх до здобутків культури, мистецтва, історії через посилення культурологічного компонента у змісті шкільної освіти.

Література:

1. Бех І. Д. Освітньо-виховний процес як соціокультурне явище / І. Д. Бех // Розвиток сучасної освіти: освітологічні наголоси : зб. наук. пр. за матеріалами Першого Всеукр. наук.-прак. конф. «Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти»; авт. кол.: В. Г. Кремень, В. О. Сухомлинська, І. Д. Бех, В. О. Огнев'юк, В. М. Ткаченко, П. Ю. Саух, Д. І. Дзвінчук, С. О. Сисоева, І. В. Соколов. – К. : Київ.ун-т ім. Грінченка, 2011. – 152 с.
2. Завгородня Т. Теорія і практика навчання в Галичині (1919-1939 роки): монографія / Тетяна Завгородня. – Івано-Франківськ, 2007. – 392 с.
3. Кузьмів Я. Напрямі національного виховання (у скороченні) / Я. Кузьмів // Перший Український Педагогічний Конгрес у Львові (1935). – Львів, 1938. – С. 191-194.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – 392 с.
5. Селинов В. Вопросы культуроведения в начальной школе с указанием на литературу. Темы для проработки на местах / В. Селинов // Наша школа (Одесса). – 1924. – № 4-5. – С. 227-230.
6. Сухомлинський В. О. Праця – основа всебічного розвитку людини / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – Т. 5. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 145-159.
7. Сухомлинський В. О. Комуністична ідейність – основа морального виховання / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – Т. 5. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 35-46.
8. Сухомлинський В. О. Людина неповторна / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – Т. 5. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 80-96.
9. Талпа М. К вопросу о преподавании культуроведения в 7-ми летней трудовой школе / М. Талпа, П. Янковский // Наша школа (Одеса). – 1923. – № 2. – С. 29-34.
10. Ушинський К. Д. Человек как предмет воспитания (опыт педагогической антропологии) / К. Д. Ушинский // Собр. соч. : в 11 т. – М., 1950. – Т. 2. – С. 183.
11. Християнська етика в українській культурі: Програма для учнів 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007.

Завгородня Т. К.

СОДЕРЖАНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ (XX – НАЧАЛО XXI ВЕКА): КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье рассматривается проблема новой парадигмы цели воспитания в современных учреждениях образования – воспитание культурной личности. Вопрос рассматривается в контексте решения данной проблемы в историко-педагогическом плане. На конкретных примерах обосновывается важность для решения данной проблемы вопроса усиления культурологического компонента в содержании образования. На примере анализа учебных планов, учебных программ, преимущественно для начального звена общеобразовательной

школы, разных исторических периодов (не исключая и современного) розкрываются их воспитательные возможности для реализации поставленной цели: формирование культурной личности школьников, создание условий для развития их способностей, интересов с учетом индивидуальных и возрастных особенностей.

Ключевые слова: культурная личность, содержание образования, культурологический аспект, учебные программы, начальная школа, педагогика культуры.

Zavgorodnaya T.K.

MAINTANANCE OF EDUCATION IN UKRAINE (XXTH –THE BEGINNING OF THE XXIST CENTURY): CULTOROLOGICAL ASPECT

The problem of new paradigm of purpose of education in modern establishments of education – education of cultural personality – is examined in the article. This question is examined in the context of decision of this problem in historycal-pedagogical context. The special attention is spared opening of position of the Ukrainian teachers (I. D. Bekh, I. G. Kremin, Y. Kuzmiv, O. Y. Savchenko, V. O. Sukhomlinskiy, O. V. Sukhomlinska, K. D. Ushinskiy and other) with one side - in relation to the role of culture in forming of personality of students, and from another - their level of culture. On concrete examples importance is grounded for the decision of this problem of question of strengthening of cultural component in maintenance of education. On the example of analysis of educational plans, educational programs, mainly for the initial link of general school, different historical periods (not except the modern one) their educate possibilities open up for realization of the put purpose: forming of the cultural personality of schoolboys, conditioning for developing of their capabilities, interests taking into account individual and age-dependent features.

It is well-proven that forming of personality of future citizen of efectively takes place only in organic unity of thorough knowledges of general disciplines and education for the school young people of general human and christian values by the permanent attaching them to the riches of cultures, arts, histories through strengthening of cultural component in maintenance of school education.

Keywords: cultural personality, maintenance of education, culturological aspect.

УДК 371

Замашкіна О. Д.*

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ УКРАЇНИ:
ПОВОЄННИЙ ЕТАП

Розглянуто еволюційні процеси, що відбувалися в розвитку логопедичної науки і практики в Україні в повоєнний період. Здійснено аналіз важливих урядових рішень з питань логопедичної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями. Показано плідну діяльність Науково-дослідного інституту дефектології України, який здійснював кваліфікований науковий супровід розвитку мережі і системи спеціальної освіти, сприяв формуванню наукової школи дефектології на українських теренах. Схарактеризовано науково-дослідні розвідки відділу логопедії при НДІ педагогіки УРСР щодо низки основоположних питань логопедії, спрямованих на розроблення діагностики порушень мовлення і класифікації мовленнєвих порушень, створено систему та методи їх подолання.

Ключові слова: діти з порушеннями мовлення, логопедична допомога, логопедичні пункти, наукова школа дефектології, мережа і система спеціальної освіти.

Історія розвитку школи, освіти і педагогічної думки – важливе джерело розбудови національної системи освіти в Україні, оновлення її змісту та структури, об'єктивного висвітлення внеску діячів освіти у процес українського відродження. Зокрема це стосується і дефектології, що зумовлено процесами реформування цієї галузі, а відтак переосмисленням її надбань, окресленням позитивних тенденцій

© Замашкіна О. Д.